

Spasimir Domaradzki

Bułgaria: mniejszościowy rząd premiera Petkowa

W przeddzień głosowania nad aktualizacją budżetu doszło do wyjścia z rządzącej koalicji partii Jest Taki Naród showmana Sławiego Trifonowa. Premier Kiril Petkow ogłosił powstanie rządu mniejszościowego i wyraził nadzieję, że część parlamentarzystów z JTN będzie wspierać działania rządu ze względu na wspólny cel, jakim jest odzyskanie państwa i walka z korupcją. Poparcie dla rządu mniejszościowego wyrazili pozostali partnerzy koalicyjni – Bułgarska Partia Socjalistyczna oraz Demokratyczna Bułgaria. Prawdziwym testem dla Petkowa będzie głosowanie nad aktualizacją budżetu oraz zmianami do ustawy o reformie Komisji Przeciwdziałania Korupcji i Konfiskaty Nielegalnie Uzyskanego Majątku (Комисия за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество – КРКОНПИ). Porażka w każdym z tych przypadków doprowadzi do rozpadu koalicji rządzącej, a siła oddziaływania prezydenta na system polityczny ponownie wzrośnie.

Agonia anty-Borisowej koalicji. Utworzona po listopadowych wyborach czteropartyjna koalicja składała się z ugrupowań Kontynuujemy Zmianę (Продължаваме Промяната – KZ), Jest Taki Naród (Има Такъв Народ – JTN), Demokratyczna Bułgaria (Демократична България – DB) i Bułgarska Partia Socjalistyczna (Българска Социалистическа Партия – BSP). Ideowo mocno zróżnicowane partie połączyło dążenie do odzyskania państwa z rąk układu polityczno-gospodarczego utożsamianego z byłym premierem Bojko Borisowem. Ugrupowania połączyła konieczność sprostania społecznym oczekiwaniom – artykułowanym w ponadrocznych protestach – dotyczącym walki z korupcją i reformy wymiaru sprawiedliwości. Dla większości partii wchodzących w skład koalicji była to ostatnia szansa na sprawowanie władzy w najbliższych latach, gdyż wyniki wyborcze wskazywały, że trzy z nich (JTN, DB oraz BSP) ponosiły coraz większą odpowiedzialność za brak rządu oraz przedłużający się kryzys polityczny.

W trwałość powstałej po listopadowych wyborach koalicji wątpiono od samego początku. Pogodzenie interesów ugrupowań o profilach lewicowych, populistycznych, nacjonalistycznych i liberalnych oraz – w kontekście rosyjskiej agresji na Ukrainie – prorosyjskich i prozachodnich było praktycznie niemożliwe, a kryzys gospodarczy i wojna spotęgowały te różnice. Przekonał się o tym sam premier, który w ciągu ostatnich miesięcy był krytykowany przez koalicyjantów z BSP i JTN nie mniej zaciekle niż parlamentarna opozycja. Tym bardziej że główne tarcia między premierem K. Petkowem i liderem JTN S. Trifonowem pojawiły się na tle obsady stanowiska prezesa Bułgarskiego Banku Narodowego, gdy nominowany przez JTN kandydat nie uzyskał poparcia koalicji. Również badania Alpha Research z kwietnia br. wskazują, że wśród zwolenników partii wchodzących w skład koalicji najmniej poparcia dla poczynań rządu wyrażali sympatycy JTN (jedynie co czwarty)¹.

Wyjście JTN z koalicji oznacza, że rząd Kirila Petkowa może liczyć na poparcie 109 posłów w 240-osobowym parlamencie. Petkow wezwał posłów z ugrupowania Sławiego Trifonowa do dalszego popierania rządu w realizacji reform, z którymi się utożsamiają. Jednocześnie odrzucił możliwość zbliżenia z partiami byłego premiera Bojko Borisowa – ugrupowaniem Obywatele na rzecz Europejskiego Rozwoju Bułgarii (Граждани за Европейско Развитие на България – GERB), Ruchem na rzecz praw i wolności (Движение за Права и Свободи – DPS) oraz prorosyjskim i nacjonalistycznym Odrodzeniem (Възраждане).

¹ Поляризация в обществените нагласи и динамика в отношението към ключови политически играчи – април 2022, Alpha Research, <https://alpharesearch.bg/post/997-poliarizacia-v-obshtestvenite-naglasii-i-dinamika-v-otnoshenieto-kum-kliuchovi-politicheski-igrachi-april-2022.html>

Test dla premiera Petkova. Prawdziwym testem dla premiera Petkova będą dwa głosowania, które w najbliższym czasie odbędą się w bułgarskim parlamencie. W pierwszej kolejności – nad projektem ustawy dotyczącej zmian w Komisji Przeciwdziałania Korupcji i Konfiskaty Nielegalnie Uzyskanego Majątku. Ta niezależna jednostka administracji rządowej została powołana w 2018 r. na mocy Ustawy o przeciwdziałaniu korupcji i konfiskacie nielegalnego majątku, w odpowiedzi na oczekiwania ze strony Unii Europejskiej. Do jej zadań należy przeciwdziałanie korupcji za pomocą działań operacyjnych i analitycznych. W praktyce jednak jej skuteczność w czasach rządów premiera Borisowa była podawana w wątpliwość, a na jej czele stanął były prokurator generalny i bliski współpracownik Borisowa, Sotir Cacarov. Reforma KPKONPI jest jednym z kluczowych elementów zmian w wymiarze sprawiedliwości ([„Komentarze IEŚ”, nr 586](#)). Otoczenie premiera oraz Demokratyczna Bułgaria od paru miesięcy wzywały do przyspieszenia reformy. Ze słów premiera Petkova wynika, że jednym z powodów wyjścia JTN z koalicji jest kandydatura obecnego ministra spraw wewnętrznych Bojko Raszkowa na stanowisko przewodniczącego KPKONPI. Propozycja ta spotkała się ze sprzeciwem JTN bez dodatkowego uzasadnienia. Tym samym głosowanie nad reformą KPKONPI pokaże nie tylko zdolność premiera do prowadzenia polityki rządu mniejszościowego i zdobywania parlamentarnego poparcia w konkretnych sprawach, ale również prawdziwe intencje partii Sławiego Trifonowa w kwestii głębokich reform w wymiarze sądownictwa.

Drugie kluczowe dla rządu Petkova głosowanie dotyczyć będzie aktualizacji budżetu. W ustawie zawarte są propozycje działań, które mają na celu obniżenie cen, wzrost wynagrodzeń dla emerytów oraz zwiększenie długu publicznego z 7,3 do 10,3 mld lewów. Również w tym przypadku doszło do konfliktu z JTN, który domagał się, aby w aktualizacji zostały przewidziane środki w wysokości 3,6 mld lewów dla należącego do JTN Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, które od miesiąca próbuje rozwiązać problem wyprowadzonych środków na budowę dróg. Środki te miały być przeznaczone na wypłaty dla protestujących od dłuższego czasu firm budowlanych.

Wśród argumentów Sławiego Trifonowa na uwagę zasługuje oskarżenie pod adresem Petkova, że choć teka ministra spraw zagranicznych należała do JTN, to premier w praktyce realizował swoją równoległą politykę zagraniczną w kwestii Macedonii Północnej, za którą odpowiada była szefowa bułgarskiego biura European Council for Foreign Relations (ECFR) – Weselina Czernewa. Trifonow niejednokrotnie ostrzegał, że kwestia utrzymania weta w sprawie rozpoczęcia negocjacji Macedonii Północnej jest czerwoną linią aż do czasu, gdy zostaną spełnione bułgarskie żądania.

Wyniki dwóch głosowań w parlamencie pokażą, czy istnieje poparcie dla koncepcji rządu mniejszościowego. Nawet jeśli jest to opcja, którą premier Petkow obecnie rozważa, to perspektywa przedterminowych wyborów staje się coraz bardziej realna. Dlatego już dzisiaj premier zarysował nowy podział na bułgarskiej scenie politycznej – „z mafią albo z nami”.

Wnioski. Decyzja Sławiego Trifonowa w sprawie wyjścia z koalicji rządzącej kończy krótki okres względnej stabilności politycznej w Bułgarii. Można zakładać, że teraz wszystkie ugrupowania polityczne rozpoczną proces mobilizacji swoich elektoratów. W kontekście ewentualnych nowych wyborów można się spodziewać znaczących przetasowań na bułgarskiej scenie politycznej. Krok Trifonowa może oznaczać koniec jego ugrupowania politycznego, które w okresie między ubiegłorocznymi wyborami parlamentarnymi z lipca i z listopada doznało największej porażki – i z pierwszej stało się czwartą siłą w parlamencie. Jego wyborcy zapewne będą szukali bardziej przewidywalnej reprezentacji wśród ugrupowań o profilu populistyczno-nacjonalistycznym, takich jak Odrodzenie czy nowy projekt polityczny byłego ministra obrony Stefana Janewa. Destabilizacja na bułgarskiej scenie politycznej może doprowadzić do powrotu do władzy Bojko Borisowa. Choć GERB nie zyskuje w kolejnych sondażach, malejące poparcie dla partii rządzących oraz zdyscyplinowane struktury i elektoraty GERB i DPS mogą zapewnić im silniejszą pozycję w kolejnym parlamencie.

Ewentualny upadek rządu Petkova ponownie wzmocni pozycję prezydenta Rumena Radewa, który będzie mógł nominować rząd techniczny. W kontekście wojny w Ukrainie zmieniła się jednak pozycja prezydenta, który utożsamiany jest z sympatią wobec Rosji i może doprowadzić do chwilowego złagodzenia przez ewentualny bułgarski rząd techniczny postawy wobec Moskwy. Ruch Sławiego Trifonowa przekreśla szanse na poparcie dla zniesienia bułgarskiego weta i rozpoczęcia negocjacji członkowskich Macedonii Północnej z Unią Europejską.